

افوض امری الی الله

م حضرت کتب مطبوعه و مکتوبه متن اندر مجموع

تفسیر سوره بقره	شرح آیه تفسیر	آیه تا اتم	تفسیر سوره بقره
-----------------	---------------	------------	-----------------

در کتب مطبوعه و مکتوبه متن اندر مجموع

در کتب مطبوعه و مکتوبه متن اندر مجموع

در کتب مطبوعه و مکتوبه متن اندر مجموع

فهرست رسائل مرقومیه

تفسیر سوره بقره	جسین	تفسیر سوره بقره	تفسیر سوره بقره
-----------------	------	-----------------	-----------------

در کتب مطبوعه و مکتوبه متن اندر مجموع

[illegible][illegible]

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وآله
اما بعد بان ارشدك الله تعالى الى ان مقتضى التخصيص في علم حكمة مبتدئ رابعه
از حفظ مفرد لغت و معرفت اشتقاقی ضبط مهمات تصريف با سانی کیفیت
ترکیب بی راه نماید و دوی معرفت اعراب بنا و سوره جود انانی و بدیهی فوق الله تعالی
و عونه فصل بدانکه لفظ مستعمل در سخن عرب و قسم است مفرد و مرکب مفرد لفظی با
شبهه که دلالت کند بر یک معنی آن را کلمه گویند و کلمه سه قسم است شمولی حل و فعل
ضمیم حرف و حرف حل چنانکه در تصريف معلوم شده است اما مرکب لفظی باشد که از
کلمه بیشتر جعل شده باشد و مرکب دو گونه است مفید و غیر مفید مفید آنست که چون
آن سکوت کن لامع را جبری ناطقی معلوم شود و آن جمله گویند و کلام غیر مفید
قسم است جبری و ناطقی فصل بدانکه جمله خبریه آنست که قائلش بود
و کذب صفت توانی کرد و آن بر دو نوع است اول

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

[illegible]

که با منی اصل مشابه باشد **فصل** بدانکه اسم غیر ممکن شست قسم اول

[illegible]

...الذي هو ...
...الذي هو ...
...الذي هو ...

و عمر بر سوم اسماء اشارات چهارم اسماء موصوله و این قسم را شبهات گویند
 میخ معرفه به ند چون بازید و یا رجل ششتم معرفه بالف لام چون الرجل بهفتیم مضارع
 بیکی از کینا چون غلامه غلام ید و غلام مذکور غلام الذی عندی غلام الرجل و نکره الیوم
 که موضوع باشد برای چیزی غیر چون رجل قریشی فصل بدانکه اسم بر دو است
 مذکر و مؤنث مذکر آنست که در علامت تانیث نباشد چون رجل مؤنث آن است
 که در علامت تانیث باشد چون امرأه و علامت تانیث چهار آنست تا چون طلحه و
 مقصوده چون خلی و الف ممدوده چون حمار و تار مقدره چون ارض که در اصل ارضه
 اینست بلیس ریشه زیرا که تفسیر اسماء را به اصل خود برد این مؤنث عامی گویند و بدانکه
 مؤنث بر دو قسم است حقیقی و لفظی حقیقی آنست که بازار او حیوانی مذکر باشد چون امار
 که بازار او رجل است و ناقه که بازار او رجل است و لفظی آنست که بازار او حیوانی مذکر باشد
 چون طلحه و توفه بدانکه اسم بر سه صفت است احد و مؤنثی و مجموع و احد آن است که
 دلالت کند بر یکی چون رجل مؤنثی آنست که دلالت کند بر دو سبب آنست که الف یا یا
 ماقبل مفتوح و نونی مکسوره یا آخرش یونید چون رجلا آن و جلیق مجموع است
 که دلالت کند بر بیش از دو سبب آنست که تغییر در واحد کرده باشند لفظا و حقا
 تقدیر چون فلک که واحدش نیز فلک است بر وزن فاعل جمعش هم فلک است
 بر وزن افسی و بدانکه جمع باعتبار لفظ بر دو قسم است جمع تکسیر و جمع تصحیح جمع
 آنست که بنا بر واحد در و سلامت نباشد چون جال مصلح و طبعیه جمع تکسیر جمع
 ثلاثی بسماح تعلق دارد و قیاس و مجال نیست مادر باعی و خاصه بر وزن فاعل
 چون جعفر و جعفر و جعفرش جعفر بر حذف حرف خامس و جمع تصحیح آنست که
 بنا بر واحد در و سلامت نباشد و آن بر دو قسم است جمع مذکر و جمع مؤنث جمع مذکر آنست
 که وادی قبل مضموم یا یا یا قبل مکسوره و نونی مفتوح در آنست بر دو چون شکر

و عمر بر سوم اسماء اشارات چهارم اسماء موصوله و این قسم را شبهات گویند
 میخ معرفه به ند چون بازید و یا رجل ششتم معرفه بالف لام چون الرجل بهفتیم مضارع
 بیکی از کینا چون غلامه غلام ید و غلام مذکور غلام الذی عندی غلام الرجل و نکره الیوم
 که موضوع باشد برای چیزی غیر چون رجل قریشی فصل بدانکه اسم بر دو است
 مذکر و مؤنث مذکر آنست که در علامت تانیث نباشد چون رجل مؤنث آن است
 که در علامت تانیث باشد چون امرأه و علامت تانیث چهار آنست تا چون طلحه و
 مقصوده چون خلی و الف ممدوده چون حمار و تار مقدره چون ارض که در اصل ارضه
 اینست بلیس ریشه زیرا که تفسیر اسماء را به اصل خود برد این مؤنث عامی گویند و بدانکه
 مؤنث بر دو قسم است حقیقی و لفظی حقیقی آنست که بازار او حیوانی مذکر باشد چون امار
 که بازار او رجل است و ناقه که بازار او رجل است و لفظی آنست که بازار او حیوانی مذکر باشد
 چون طلحه و توفه بدانکه اسم بر سه صفت است احد و مؤنثی و مجموع و احد آن است که
 دلالت کند بر یکی چون رجل مؤنثی آنست که دلالت کند بر دو سبب آنست که الف یا یا
 ماقبل مفتوح و نونی مکسوره یا آخرش یونید چون رجلا آن و جلیق مجموع است
 که دلالت کند بر بیش از دو سبب آنست که تغییر در واحد کرده باشند لفظا و حقا
 تقدیر چون فلک که واحدش نیز فلک است بر وزن فاعل جمعش هم فلک است
 بر وزن افسی و بدانکه جمع باعتبار لفظ بر دو قسم است جمع تکسیر و جمع تصحیح جمع
 آنست که بنا بر واحد در و سلامت نباشد چون جال مصلح و طبعیه جمع تکسیر جمع
 ثلاثی بسماح تعلق دارد و قیاس و مجال نیست مادر باعی و خاصه بر وزن فاعل
 چون جعفر و جعفر و جعفرش جعفر بر حذف حرف خامس و جمع تصحیح آنست که
 بنا بر واحد در و سلامت نباشد و آن بر دو قسم است جمع مذکر و جمع مؤنث جمع مذکر آنست
 که وادی قبل مضموم یا یا یا قبل مکسوره و نونی مفتوح در آنست بر دو چون شکر

[illegible]

در این مضارع و آن دو قسم است **قسم اول** سر و ذی که فعل را نصب کنند و آن
 چهار است اول آن چون رسیدن و آن با فعل منفی مصدر باشد یعنی ارید قیام کند
 بدین سبب اول مصدر که گویند **ووم** که چون این پنج زید و آن برای تاکید منفی است
ششم که چون شکستگی و دخل آنچه **چهارم** اذن چون اذن اگر نگردد جواب
 کسی که گوید انا انیک خدا و بدانکه آن بعد از شش حرف مقدر باشد و فعل مضارع را به
 نصب کند حتی نحو مرت حتی داخل السید و لام حم و نحو ما کان السید یعذبهم و او معنی الی
 ان یا لا ان نحو لا زلتک یا و تعظیمی حتی و او الصرف لام کی و فاکه در جواب شش صریح
 امر و نهی و منفی و استفهام و منفی و عرض و مثلها مشهوره **قسم دوم** چه و چه که
 فعل مضارع را بخیر کند و آن پنج است لم و لما و لام ام و لا نهی و آن شش طیه چون لم
 یضر و لما یبک و لا یضر و لا تنصر و ان تنصر الضمیر آنکه آن در دو جمله رود چون ان تضر
 اضرب جمله اول شرط گویند و جمله دوم خبر و ان می مستقبل است اگر چه در ماضی حد و
 چون ضربت ضربت و اینجا خبرم تقدیری بود زیرا که ماضی معرب نیست بدانکه چون
 خراش طحله اسمیه باشد یا امر یا نهی یا و عافا در خبر آوردن لازم بود و چنانکه ان
 تبتی فانت مکرّم و ان یثید یا فاکرّم و ان تاک عمر و فلا تهنّب و ان اگر متنی فخر اک
خبر باب دوم در عمل افعال بدانکه هیچ فعل غیر عامل نیست افعال در عمل سر و
 گویند است **قسم اول** مضر و بدانکه فعل معروف خواه لا یضر و خواه متعدي
 فاعل را بر فاعل چون قائم زید و ضربت عمرو و شش اسم را نصب کرد **اول مفعول**
 مطلق را چون قائم زید قیام او ضربت زید ضربا و **دوم** مفعول فیه را چون صحت
 یوم الجمعة و طست فو تک **سوم** مفعول مضارع اخبار الیه و انجبات ای مع اینجا چهار
 مفعول را چون قمت اگر اما زید و ضربت نادیه و محم حال را چون زید را کما شش ضمیر را
 و فیکه در نسبت فعل فاعل را به خبر است چون طاب زید ففسا اما فعل متعدی مفعول را

این مضارع و آن دو قسم است
 چهار است اول آن چون رسیدن
 بدین سبب اول مصدر که گویند
 ششم که چون شکستگی
 کسی که گوید انا انیک خدا
 نصب کند حتی نحو مرت حتی
 ان یا لا ان نحو لا زلتک یا
 امر و نهی و منفی و استفهام
 فعل مضارع را بخیر کند و آن
 یضر و لما یبک و لا یضر و لا تنصر
 اضرب جمله اول شرط گویند
 چون ضربت ضربت و اینجا خبرم
 خراش طحله اسمیه باشد یا امر
 تبتی فانت مکرّم و ان یثید یا
خبر باب دوم در عمل افعال
 گویند است **قسم اول** مضر و
 فاعل را بر فاعل چون قائم زید
 مطلق را چون قائم زید قیام او
 یوم الجمعة و طست فو تک **سوم**
 مفعول را چون قمت اگر اما زید
 و فیکه در نسبت فعل فاعل را

[illegible]

[illegible]

می کند چنانکه اسم مفعول یعنی حال و استقبال عمل مجهول کند بشبه افعاله و مذکور چون
 زید مفعول ابوه و مفعول غلامه درجا و بکبر متعلق به فاعله و حاله خبر از خبره
 فاعله جان عمل که ضرب و غلطی و علم و خبری که و مفعول معطوف و مفعول معطوف
 مستقیم مبتدا فعل خبر و کند بشبه افعاله و مذکور چون زید حسن غلامه جان عمل که
 حسن که حسین بیفهم اسم تفضیل و استعمال و شبهه و جتا بین چون زید افضل
 عمرا با الف لام چون جاری زید ان الا فضل با باضافت چون زید افضل القوم و
 عمل او در فاعل باشد و آن بواسطه فاعل افضل که در وقت است و مستقیم
 مستقیم است بلکه مفعول مطلق باشد عمل فعلش کند چون آغختی خبری زید عمرا
 سها اسم صفت مضاف الیه را خبر کند چون جاری غلامه زید بدینکه ایجاب حقیقت مقدم
 است مفعول که تقدیرش آن است که غلامه زید و هم اسم تمام تیسر نصب است
 تمامی اسم یابون باشد چون فی السمار قدر که خبرها با یا بتقدیر تیسرین یا خبر چون
 لحدثه رجلا و زید که اکثر شک بالاعندی یا بنون تثنیه چون عندی فیض ان بشارا
 بنون جمع چون بالاحسنین عمالا یا بمشایرین جمع چون عندی عشرون هلالا
 یا باضافت چون عندی ملوه حسلا یا زید و هم اسم کنایه زهد و آن دو لفظا
 کم و کذا کم بر دو قسم است استقامیه و خبریه کم استقامیه تیسر را نصب کند
 چون کم رجلا عنک عندی که درجا و کم خبریه تیسر را جوسی و آن کم مال لفظ
 و کم و ارجحیت و گاهی من جاء به لیس کم خبریه آید چون کم زید بالاعندی
 فی السماوات قسم درجه اول معنوی بدانکه عوامل معنوی بر دو قسم
 اول یعنی علو اسم از عوامل الفطری که مبتدا و خبر را بر می کند چون زید کاینم زید
 گویند که زید مبتداست مرفوع باشد و قائم خبر مبتدا و اینجا و مذمه یا اگر استثنای
 آنکه ابتدا باطل است خبر را و مبتدا و خبر و آنکه هر یک را مبتدا و خبر مال

در دیگر دو هم خلق فعل مضارع از ناصب مجاز فعل مضارع را بر رفع کن چون ایضاً
زیر اینجا ایضاً بر غیر عصب نیک که خالی است از ناصب مجاز تمام شده عوامل به ذوق
ایستد تعالی عوذ خاتم در نوای شکر که در تن آید اجست و آن کلمه فصل است

9

باز منتهی کمالی
مستطیل است و در هر دو طرف
منتهی کمال آن که باشد که
منتهی کمال آن که باشد که
از جانب دیگر که باشد که
کلا و در این جهت که
عمود بر سطح آن که باشد که
منتهی کمال آن که باشد که
منتهی کمال آن که باشد که

وہاں الفاظ و بدل بعض ہیں اگل آنست کہ مدلولش مول سیدل منہ باشد چون چاہی

و بعد الاستسالی آنست که مدلولش متعلق بمنزل منزه باشد چون سبک نه گزیده و بدل

الغضا آست که بعد از غلط تلفظی دیگر یاد کنند چون مرزیت بر جل حمار چها درم

عطف حرف او تا الی است که مقصود باشد به نسبت با متبوعش بعد از حرف عطف

چون جانی که و غم و حروب عطفه است در فصل سوم یا الیم ان الله تعالی
و او را عطف نسق نیز گویند **عطف بیان** او یا بی است غیر صفت که متبوع را

روشن گردانید چون قسم باشد اگر حوض عمرو قتیله کنیت مشهور تر باشد

در بیان مشهور و غیر مشهور آنست که هیچ سبب از اینها منع صرف در و
ما مشهور و غیر مشهور آنست که دو سبب از اینها منع صرف در و است

است عدل و صف و انیت و معرفه و مجموع و ترکیب وزن فعل و الف و نون

فریدتان چنانچه در عمر عدل است و عکس و در ثلاث و شکت صفات است و عدل و

در علم کمال و در زینب کمال است و علم در جلی نیت است
لف مقصود و در زینب کمال است الف محدود و ان نوشتن کمال است

در این ایام محرم است و علم و مساجد و مصابیح جمع منتهی الجموع بجای و سب است

در هیچ یک از کتب است و علم احمد وزن فعل است و علم و مستور ان الف و

تحقیق غیر مستقیم است و در علم اصول
 فصل سوم در هر دو بحث غیر مستقیم

وَالْأَوَّلُ حُرُوفٌ تَنْبِيهُ وَإِنْ شَاءَ اللَّهُ

و هم حروف ایجاب است تحریر علی و علی وائی حیوان و نام حروف

ما وینا هان مارا بزم خجاست

100

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين الصلوة على سيد المرسلين وآله واصحابه اجمعين
واستبشركم بالشيء الذي ارشادنا انما اللفظ العربي الموضوع للمعنى اما مفردا او مركبا
فالمركب جملة كلام مركب من كلمتين او اكثر من حيث هي مركبة استباحي والمفرد يسمى
كلمة وهي اسم فاعل وحرف فالاسم معرب وبني والمعرب مرفوع ومنصب ومجرور
فالرفوع فاعل والمفعول بالاسم فاعله ومبتدأ وخبر المبتدأ وخبران
اخواتها واسم كان اخواته وخبر الالفى الحسن اسم مذكر بمعنى لنين والمنصوب
المفعول المستعمل والمفعول به المفعول فيه والمنصوب المفعول معه الحال
والنفي الحسن خبر ما ولا بمعنى ليس والجرور بالمضاف وما دخل حرف ميم
حروف الجر وهي ذكر ما ويجوز لكل من المرفوع والمنصب والجرور
توابع كيرن اعرابها اعرابه وهي خمس النعت والتوكيد والمعلول

الحمد لله رب العالمين الصلوة على سيد المرسلين وآله واصحابه اجمعين
واستبشركم بالشيء الذي ارشادنا انما اللفظ العربي الموضوع للمعنى اما مفردا او مركبا
فالمركب جملة كلام مركب من كلمتين او اكثر من حيث هي مركبة استباحي والمفرد يسمى
كلمة وهي اسم فاعل وحرف فالاسم معرب وبني والمعرب مرفوع ومنصب ومجرور
فالرفوع فاعل والمفعول بالاسم فاعله ومبتدأ وخبر المبتدأ وخبران
اخواتها واسم كان اخواته وخبر الالفى الحسن اسم مذكر بمعنى لنين والمنصوب
المفعول المستعمل والمفعول به المفعول فيه والمنصوب المفعول معه الحال
والنفي الحسن خبر ما ولا بمعنى ليس والجرور بالمضاف وما دخل حرف ميم
حروف الجر وهي ذكر ما ويجوز لكل من المرفوع والمنصب والجرور
توابع كيرن اعرابها اعرابه وهي خمس النعت والتوكيد والمعلول

المراد من هذا الكلام ان اللفظ العربي الموضوع للمعنى اما مفردا او مركبا
فالمركب جملة كلام مركب من كلمتين او اكثر من حيث هي مركبة استباحي والمفرد يسمى
كلمة وهي اسم فاعل وحرف فالاسم معرب وبني والمعرب مرفوع ومنصب ومجرور
فالرفوع فاعل والمفعول بالاسم فاعله ومبتدأ وخبر المبتدأ وخبران
اخواتها واسم كان اخواته وخبر الالفى الحسن اسم مذكر بمعنى لنين والمنصوب
المفعول المستعمل والمفعول به المفعول فيه والمنصوب المفعول معه الحال
والنفي الحسن خبر ما ولا بمعنى ليس والجرور بالمضاف وما دخل حرف ميم
حروف الجر وهي ذكر ما ويجوز لكل من المرفوع والمنصب والجرور
توابع كيرن اعرابها اعرابه وهي خمس النعت والتوكيد والمعلول

[illegible]

تَوَصَّلْ إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

Handwritten Persian text in a dense, cursive script, likely from a manuscript. The text is written in black ink on aged paper and is framed by a simple border.

ما تامل منظر ما في امل
عزى و يتم حبل بر حاشيه

[illegible]

دین مطیع حسن حسن رضا طبع شد

کاشه حاصل علی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على ما افاض علينا من نعمه

الكلية وفضلته على كل

شيء من خلقه وفضلته على

الانبياء وفضلته على

المرسلين وفضلته على

الجميع وفضلته على

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله على ما افاض علينا من نعمه
الكلية وفضلته على كل
شيء من خلقه وفضلته على
الانبياء وفضلته على
المرسلين وفضلته على
الجميع وفضلته على

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على ما افاض علينا من نعمه
الكلية وفضلته على كل
شيء من خلقه وفضلته على
الانبياء وفضلته على
المرسلين وفضلته على
الجميع وفضلته على

الحمد لله على ما افاض علينا من نعمه
الكلية وفضلته على كل
شيء من خلقه وفضلته على
الانبياء وفضلته على
المرسلين وفضلته على
الجميع وفضلته على

الحمد لله على ما افاض علينا من نعمه
الكلية وفضلته على كل
شيء من خلقه وفضلته على
الانبياء وفضلته على
المرسلين وفضلته على
الجميع وفضلته على

الحمد لله على ما افاض علينا من نعمه
الكلية وفضلته على كل
شيء من خلقه وفضلته على
الانبياء وفضلته على
المرسلين وفضلته على
الجميع وفضلته على

الاول

ست مدح خسرو غازی مؤخر الدین حسین

بالضم اول و بسكون ثانی و فتح ثالث
 و او ساکن معنی ملک ایام
 عاقل و نام بادشاه
 کیان و پادشاه
 صاحب شوکت
 و بضم اول
 حامی دین اقبال سعادت ظل خدا

[illegible]

النوع الثاني

نظير على

البركة والبركة

برای اطلاع شما

لَفْظِ اِنْ

وَقَدْ تَرَفَعْنَا

تحت إشراف

100

السوق الثالث

100

السلامة العامة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

زبان نو و کیت و ان سماعی مہنت و دیگر بر قیاس

[illegible]

وان سماعی سینه ده نوع است یکی نرم و یکی وریا

کتابخانه

فروع اول ہفتہ حرف جر و مہیدان یقین

[illegible]

فان لا استعجال
المثبت وان كيد نفى
المستحق ان لا يستعجل
انما سكت ان تدخل الجنة وان
سكت عن دخول الجنة وان
سكت عن دخول الجنة وان
سكت عن دخول الجنة وان
سكت عن دخول الجنة وان

النوع السادس

الضارح
وام الاثر لا اذ انشأ
عليه الضارح اضيا ضيا
لم يضرب ولا مثل لم يبر
لا استغراق غلما مضى
اي ضربه في من الارث
وام الامر طلس الفعل
انساب الحكامة عن
والمزاجي كد الام
فكر الفهم

نور محمد

وَأُولَئِكَ هُمُ الْآلِفَاءُ وَأَمَّا إِنِّي لَتَمْلِكُنَّ الْمُلُوكَ نَزِيلًا

الذوق الثامن من ايام
حضرت ناصبه

١٠٠

على التمسك به
والله اعلم
بما فيه

تسليم اؤتمى

المجلس الأعلى
للشؤون الإسلامية

سید الاطفال و بیماریان

المفوضية ومركز الاسم

فانما في ذلك لعلهم

سرمایه‌های بهداشت و
درمان و پیشگیری

فقال النافق قضاة و

فصل اول در بیان کلیات و اصطلاحات

9, 10

[illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

ان ولن پس کی او ن این جا حرف معترضه

[illegible]

نصب قبل گذاشته و انقضای

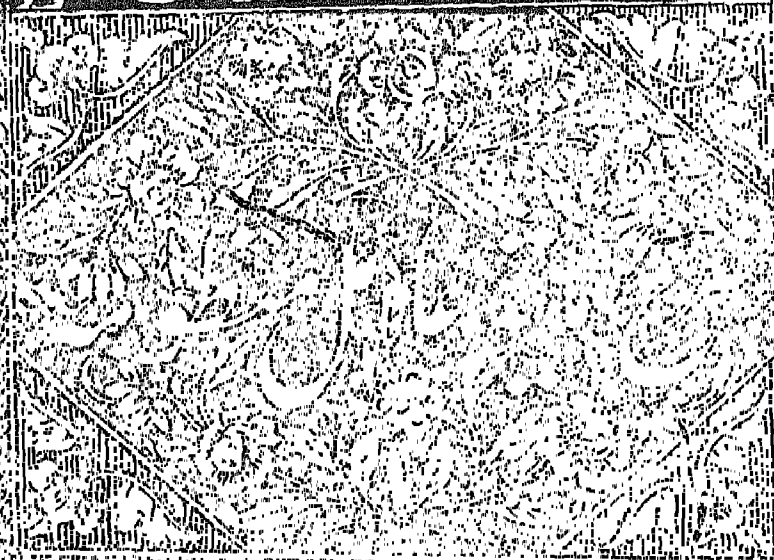

اَوْضُحُ امْرِئِي إِلَى اسْلَافِ نَبِيٍّ اَوْضَعُ بِالْمَعْبُودِ

قطعه تاریخ از شیخ که متعلی تخلص باظهر

تاریخ شرح عهد وصالی که مولانا جامی کرده
چهارم شد اظهر که تاریخ بودین نظم جامی عارف

در مطبع حنفی مجید و نکر حسن می طبع

شرح معنی ہر یک از توفیق باری می گویم

استعانة زاید البصاق طرقت قسم

ہم نصاب کا مقابلہ کیا ہے اور ان مطلقاً

تالو دیهر قسم از جمله اسماء و صفات
مع اسم در وزن استعمال است اگر از قسم گیرند و
اگر از سبوا باشد در پیش ضمه خواهد بود و اسماء الی مرتبه
دو قسم است یک اسم ذات دوم اسم صفت
گشت استعمال و مخصوص لفظ الله

گشت استعمال مخصوص لفظ الله

بهتر است کاف و اقران و زانند

نیز اسم آر یعنی مسئل کلاف ای

لام سبب اختصاص عاقبت علت قسم

ن

و او از بهر دستم و آن یک د اخل شد

مجلس طوبیٰ فی ضمائم و ایتمای مهتدا

از برای ابتدا اندر زمان **امند** ابتدا نیز آید نحو ما

میراثنا خلا هست و عدایم و این

میں نے یہ سب کچھ دیکھا ہے۔ میں نے یہ سب کچھ دیکھا ہے۔ میں نے یہ سب کچھ دیکھا ہے۔

جمع و از هر قلیل است استعمال و استعمال آن در هر کلمه
و استعمال آن در هر کلمه با هر کلمه استعمال آن در هر کلمه
موضوعه مخصوص است بر هر کلمه استعمال آن در هر کلمه
خلاف آن در هر کلمه استعمال آن در هر کلمه

مجرورش منکر باشد و موصوف

هم مقدار آمد از بعد و او ای دیوان

[illegible]

بر علی و عن چو من داخل شود و باشند هم
و کاهی بر علی و عن چو من داخل شود آنرا نماند این هر دو اسم گردند
خوسرین یعنی ای از جانب دست راست من و من عقیقه ای از نوق ۱۲
پس یعنی فوق جانب میشود و راعی مقتدا

[illegible]

نوع یا **تشخیص** و **تفاوت** نوع ثالث شد و هر
یک از اینها را به همین که درین کتاب است داری کا
النوع الثاني الثالث
ان کان لیت لیکن بعد
شرح
بأن ان کنه تحتی مضمون
سکان از بهر شبیهست ای صاحب
ان را کسور خوان ابتداء و بعد قول
بعد موصول و قسم مفتوح خوان چاره
زان کی نیست کان واقع شود بر مضامین
نیز چون واقع شود مفعول فاعل مبتدا

نوع مزاج چون شنیدی با همه تفصیل

نوع خامش شنو اکنون نیر کرداری

بهر قرب آئی و نمره بهر اوسط هست یا

بعد از ان از بهر اقیه دان بهار با آیا
النوع انخامین

آن کن پس کی اذن این سپار حرف مقبر

نصب مستقبل کنند این جمله وایم اقصا

ان با استقبال و ماضی هر دو داخل مشیو

لیک مستقبل شنو و مفهوم وی از هر دو جا

بعد و او و حتی لام حجب و لام

بعد از فهم آن مقدر اید ای

نوع مزاج چون شنیدی با همه تفصیل
نوع خامش شنو اکنون نیر کرداری
بهر قرب آئی و نمره بهر اوسط هست یا
بعد از ان از بهر اقیه دان بهار با آیا
النوع انخامین
آن کن پس کی اذن این سپار حرف مقبر
نصب مستقبل کنند این جمله وایم اقصا
ان با استقبال و ماضی هر دو داخل مشیو
لیک مستقبل شنو و مفهوم وی از هر دو جا
بعد و او و حتی لام حجب و لام
بعد از فهم آن مقدر اید ای
نوع مزاج چون شنیدی با همه تفصیل
نوع خامش شنو اکنون نیر کرداری
بهر قرب آئی و نمره بهر اوسط هست یا
بعد از ان از بهر اقیه دان بهار با آیا
النوع انخامین
آن کن پس کی اذن این سپار حرف مقبر
نصب مستقبل کنند این جمله وایم اقصا
ان با استقبال و ماضی هر دو داخل مشیو
لیک مستقبل شنو و مفهوم وی از هر دو جا
بعد و او و حتی لام حجب و لام
بعد از فهم آن مقدر اید ای

لامدان زہرا محمد و از ای بی را

وضع لہا ہر استغراق نفسی ماضی

نزدیک من رہے

مست پیشک انتظار وہم جا
بہر روی

النوع الخامس

من مایه و اتمی حشما ز دستت گویی نم آید

و خود تقصیر جلیلا تقصیر نه
آفتاب او و اولادان
تقصیر او و اولادان

آنما انی به اسم جازم آمد فعل را

پہلے کی رائے کے لیے شرط جو ان کی یقین

ہمچران داخل شود شرط و جزا را میرزا

نوع ما من ناصب اسم متحرک

مست چون میتر باشد آن سحر مجرب

سید ابوبکر و سید الفضل از آن پیشوا
و سید ابوبکر و سید الفضل از آن پیشوا

کمان صبار و اصبح و اسی اخی غلوت

ما فتی ما دام و ما انک لیس

ما زال افعال کزینها مشتق اند

هر کجا بینی همین حکم است در جمله روا

کمان باشد بهشتا بجز میرا

در زمان ماضی انا منقطع یا و انا

نیز باشد تمام در ماضی ثبت چون زاید

هم معنی صبار عمل شود ای بابو

صبار بهشتا است اصبح و اسی کند

ضمون جمله با اصباح و اسی

Handwritten marginal notes in Persian script, including phrases like 'کمان صبار', 'اصبح و اسی', and 'ما فتی ما دام'.

و اینست که از مشقات این افعال با سده علم آن افعال در هر

نوع عاشق خوان بشنید بیان و حق بشنید

منحصر در چار فعل این نوع گشت است
النوع اسحاوی عشر

این تنه در عمل چون ناقص است
کما دأبته ال بدو ثریب خیر بشک ان

کما دأبته ال بدو ثریب خیر بشک ان

لک از روی حصول ای اهل فضیل و

چون کرب با او شک از بهر شروع اسم اشک است و در

در خبر از روی میباش عسی امی

بعد از ثانی عشر هم منحصر در چار فعل

در میان گشت از طبع شرف گشت

المجلس الأعلى

البراهين على ان

منفصل واپار

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

فانما هو الذي لا ينفك عن

مجلس شورای اسلامی

الذي

بسم الله الرحمن الرحيم

١٧٧

١٢٠

فان كان

بسم الله الرحمن الرحيم

مجلس الشورى

مجلس

وہاں سے آکر اپنے گھر پہنچا۔

در روزی مختصر و در وقت مختصر

(Faint handwritten notes)

۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

۱۲

11/2/77

ملت یکتا
۱۲۲

卷六

و

۱۰۰

ان

10

10

پنهان مفهوم است شود معنی است

نمایان هم وحدت است و معنی است ای خدا

سیره نوع سماعی چون معین است

نمایان گوش و ارار باشد علم قیاسی

بهر از آن بخت قیاسی اسم فاعل مطلق است

اسم مفعول مضارع فعل باشد مطلقا

بخت صفت باشد که او مانند اسم فاعل است

بخت اسم تام باشد ناصب میسر

فعل عامل است اما مطلقا

واقع خواهد لازم باشد اسمی

بخت صفت باشد که او مانند اسم فاعل است
بخت اسم تام باشد ناصب میسر
فعل عامل است اما مطلقا
واقع خواهد لازم باشد اسمی
بخت صفت باشد که او مانند اسم فاعل است
بخت اسم تام باشد ناصب میسر
فعل عامل است اما مطلقا
واقع خواهد لازم باشد اسمی

رفع فاعل به، و فعل مفعول را

فعل واقع می کند منصوب فی لام حروف

فصل فی بیان احوال و صفات اهل بیت

و در محفل چون مبله‌های خوش بدفع نصب است

شرط مصدق است

ما استعمال به عمل باشد

اسم فاعل ا بمعنی حال مستقبل

مستحق است شرط آنکه باشد معتد بر خدا

که بر موصوف نیاید و اسحال با هر حرف نفی

ما بر استقامت در حصول این اصلاحات

در حق این و شرط اینست

در حق کثیر جمع و تشبیه

تمام ناصت اسم تمام باشد کان

تثنی و جمع و تشبیه

معنی تماش کن او اسوی

عامل فعلی باشد مشین

عامل فعل مضارع معنوی

راغب

در متن آیه ویرجاشه

مطبوع

و او فاعل می او و اما ام نا

اسم معنوی است چون اسم فاعل

اسم فاعل است

صفت چون اسم فاعل است

پس معنی تمام اسم معنی

نسیضه

کس معنوی اگر

معنوی دارد و نه فاعل

معنوی

در متن آیه ویرجاشه

مطبوع

و او فاعل می او و اما ام نا

اسم فاعل است

اسم فاعل است

صفت چون اسم فاعل است

پس معنی تمام اسم معنی

نسیضه

کس معنوی اگر

معنوی دارد و نه فاعل

معنوی

در متن آیه ویرجاشه

مطبوع

و او فاعل می او و اما ام نا

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين العاقبة للمتقين والصلاة والسلام على سوله محمد وآله واصحابه
 اجمعين قال شيخ الامام الاجل السيد محمد بن ابراهيم الضري القمي
 رحمه الله تعالى عليه اعلم ان كلام العرب ينقسم على ثلثة اقسام
 هي اسم وفعل وحرف فالاسم تجزئ في حروف نحو و الفاعل نحو قام فاعلم
 يقسم نحو والظرف نحو الى ويل ونحو علامه الاسم التنوين والاضافة والالاف واللام
 والشيبة الجمع وحرف النداء والتصغير والتخميم وعلاته الفعل ما تحيل طرفي اليمان احد
 وعلاته البحر من خلوه عن علامات الاسم والفعل فصل الاعراب على ثمانية
 رفع ونصب وخفض وجر فالرفع نحو زيد ونحو فعلت الرفع فيه خمسة الال قال الله
 تعالى رسول الله والنصب نحو ايت يدا ونحو علامه النصب فتح الال قال الله تعالى
 هذا رسلكم والخفض نحو مرت بزيد ونحو علامه الخفض كسرة الال قال الله تعالى

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين العاقبة للمتقين والصلاة والسلام على سوله محمد وآله واصحابه
 اجمعين قال شيخ الامام الاجل السيد محمد بن ابراهيم الضري القمي
 رحمه الله تعالى عليه اعلم ان كلام العرب ينقسم على ثلثة اقسام
 هي اسم وفعل وحرف فالاسم تجزئ في حروف نحو و الفاعل نحو قام فاعلم
 يقسم نحو والظرف نحو الى ويل ونحو علامه الاسم التنوين والاضافة والالاف واللام
 والشيبة الجمع وحرف النداء والتصغير والتخميم وعلاته الفعل ما تحيل طرفي اليمان احد
 وعلاته البحر من خلوه عن علامات الاسم والفعل فصل الاعراب على ثمانية
 رفع ونصب وخفض وجر فالرفع نحو زيد ونحو فعلت الرفع فيه خمسة الال قال الله
 تعالى رسول الله والنصب نحو ايت يدا ونحو علامه النصب فتح الال قال الله تعالى
 هذا رسلكم والخفض نحو مرت بزيد ونحو علامه الخفض كسرة الال قال الله تعالى

هذا رسلكم والخفض نحو مرت بزيد ونحو علامه الخفض كسرة الال قال الله تعالى

هذا رسلكم والخفض نحو مرت بزيد ونحو علامه الخفض كسرة الال قال الله تعالى

ومرت بالزبدية علامته النصب الجرفها الياء والنون فوكتها وكما الواء مشيئة كانت
عبدية من عبادنا صاحبين فصل واذا جمعت الاسم المرفوع زدت في آخره
واو او نونا مفتوحة وضممت ما قبل الواو كقولك يا زبدية علامته المرفوع فيه الواو
قال الله تعالى لا يخزي المؤمنون ان كانوا في ليا من قون المؤمنين فمرت الموحون
فأعل علامته الرفع فيه الواو فصل واذا جمعت الاسم المنصوب الجرفه زدت
في آخره ياء او نونا وكسرت ما قبل الياء كقولك يا زبدية مرت بالزبدية علامته الرفع
والجرفه الياء والنون من غير الضمة عن النون الذي كان الواو حاله قال الله تعالى في انصب
المسلمين في خفض كان بالزبدية صاحبين فصل نون تشبته كسوة ابدان ونون بحج
مفتوحة لداو هاستقطان الاضافة كقولك علامته الضمة المكون كان في الال
علامان وصاحون فاسقطت النون للاضافة قال الله تعالى في التشبث المبتسوط
وفي الجمع يائي اسبل كان في الال يسيقت النون للاضافة والنون ايضا
عند الاضافة ومع دخول الالف اللام كقولك علامته كذا الفلام قال الله تعالى في الاضافة
خلق سبع سموات في الالف اللام البليد فصل في اجمع علم
الجمع جمان جمع السلاسة وجمع الكثير ما جمع السلاسة هو ما يسلم فيه اللفظ
الواحد وبناءه ويجمع على حين مرة بالواو والنون مرة بالياء والنون كقولك
التمديد والزيدين وهو مختص بالذكور من العقلاء قال الله تعالى ان الارض يرها
عبادي الصالحون وقال غرول الخواياي منكم والصالحين معكم وكم
الملك والامام تكبير فبها كسر فيه لفظ الواحد وبناءه كقولك رجل رجال وكس و
سمناس شيطان شياطين قال الله تعالى واثبتوا ما اتاكموا الشياطين فبها شيطان

لأنه فاعل وعلامة الرفع فيضمة النون تهجي على أربعة أوجه ما نزيدة من
كحل وحال الشاقي بقصانج كرسول وسيل وشاركت نقصان قصير واقف
غيف وانغية والرفع بتغير الحركة فتقولك أسيد وأسيد فصل شمة اسماء معتلة مضاف إلى
ما لا يحكم فيها بالواو ونصبها بالالف خفضها بالياء وهي أبوك وأخوك وحركت بك
فإن فيك قال تقول في الرفع هذا أبوك وعلامة الرفع فيه الواو قال الله تعالى قال أبو
سفيان لا يدرى بعدي في نصب أبيك أبان وعلامة النصب فيه الالف قال الله تعالى
قالوا يا أمانا وفي خفض من بيتك علامته انخس في الياء قال الله تعالى فلما خرجوا
من مكة فذكر لك أخواتها فصل خمسة من الأفعال المستقبلة فيها بثبوت النون
ونصبها وخبرها يستقوطة النون ثم الفعلان يفعلون يفعلون ونفعليهم
تقول في الرفع هما يفعلان هم يفعلون قال الله تعالى وهم يحكمون وذا ربهم وعلامة الرفع
فيها بثبوت النون والنصب الآخر من فعلان وفعلوا وعلامة النصب فيهم فيها سقوط
النون قال الله تعالى فان لم تفعلوا فذكر لك أخواتها فصل كل فعل في آخره واو
يا رجوهم ويرمي فرقه بسكون آخره ونصب آخره خبره بسقوط آخره لقول في الرفع
يدعو وير وعلامة الرفع فيها سكون آخرها قال الله تعالى ولله يدعو أدايم وفي
ين يدعو لرفع في علامة النصب في آخرها قال الله تعالى في دعوتهم اليها وفي الزوم
يدعو ولم يرفع وعلامة خبره فيها سقوط آخرها قال الله تعالى أرفع إلى سبيلك بالحكمة
فصل كل فعل آخره مقصورة نحو يرشي يرشي فرفع ونصب سكون آخره خبره بسقوط
آخره تقول في الرفع هو يرشي يرشي وعلامة الرفع سكون آخرها قال الله تعالى
يرشي إعباده الخ في نصب ليرشي وبن يرضي وعلامة النصب سكون آخره

[illegible]

لانه فاعل نصبت عمر والانه مفعول قال استلما قتل او جالوت نصبت
 لانه فاعل نصبت جالوت لانه مفعول ونحو ان المفعول متقدما على الفاعل قال
 استلما واذا على ابراهيم بجلت نصبت ابراهيم لانه مفعول وقت لانه فاعل باب
 مفعول لم يسم فاعله اذا ذكرت مفعولا ولم يسم فاعله فحقه كقولك نصبت
 زيد لا انتم مفعول لم يسم فاعله قال استلما يا ابا ناسع متباكيل واذا ذكرت مفعول
 ولم يسم فاعله نصبت الاول نصبت الثاني كقولك اعطى زيد ويا نصبت زيد لانه مفعول
 ما لم يسم فاعله نصبت لانه مفعول ثان قال استلما خلق الله ضعيفا بالاختصاص
 اسم المفعول الضايفه تقع بين اسمين فاذ خفضت اسما الى اسم آخر قلت الاول على ما تحقه من الاعراب
 وخفضت الثاني بالانتماء وكذلك ابيت غلام زيد مرت بعد اسم زيد قال استلما جالوت
 والشهاب في الافعال التي ترفع الاسماء وتصب الاحياء
 وهي كان صار طول بات اصبغ وامسح اضمحى ماوارى ما انكح ما برح وما فنى و
 ليس يطفى وعد اراح فهذه الافعال ما اشتق منها نحو كون بصير وظل يبيت و
 يدوم ويفك رفع الاسماء وتصب الاخبار كقولك كان زيد عالما فحق زيد لانه اسم كان
 ونصبت عالما لانه خبر كان قال استلما وكان عفو ارحيا باب الحروف
 التي ترفع الاسماء وترفع الاحياء وتنتهي ان كان تكون ليت ويعمل فهذه
 الحروف ترفع الاسماء وترفع الاخبار كقولك ان يد اقام نصبت يد لانه اسم ان و
 قال استلما ان استلما ان عفو رجم وكذلك ارح ارحيا باب الحروف التي
 تخفض الاسماء وترفع الاحياء وهي تسعة عشر فامر من غنى الى على فنى و
 مع سوى حتى ورفا واثم با واما والكاف اللام منه وند وحاشا وطلا وعد وهذه الحروف

في قوله استلما قتل او جالوت نصبت لانه فاعل نصبت جالوت لانه مفعول ونحو ان المفعول متقدما على الفاعل قال استلما واذا على ابراهيم بجلت نصبت ابراهيم لانه مفعول وقت لانه فاعل باب مفعول لم يسم فاعله اذا ذكرت مفعولا ولم يسم فاعله فحقه كقولك نصبت زيد لا انتم مفعول لم يسم فاعله قال استلما يا ابا ناسع متباكيل واذا ذكرت مفعول ولم يسم فاعله نصبت الاول نصبت الثاني كقولك اعطى زيد ويا نصبت زيد لانه مفعول ما لم يسم فاعله نصبت لانه مفعول ثان قال استلما خلق الله ضعيفا بالاختصاص اسم المفعول الضايفه تقع بين اسمين فاذ خفضت اسما الى اسم آخر قلت الاول على ما تحقه من الاعراب وخفضت الثاني بالانتماء وكذلك ابيت غلام زيد مرت بعد اسم زيد قال استلما جالوت والشهاب في الافعال التي ترفع الاسماء وتصب الاحياء وهي كان صار طول بات اصبغ وامسح اضمحى ماوارى ما انكح ما برح وما فنى وليس يطفى وعد اراح فهذه الافعال ما اشتق منها نحو كون بصير وظل يبيت ويدوم ويفك رفع الاسماء وتصب الاخبار كقولك كان زيد عالما فحق زيد لانه اسم كان ونصبت عالما لانه خبر كان قال استلما وكان عفو ارحيا باب الحروف التي ترفع الاسماء وترفع الاحياء وتنتهي ان كان تكون ليت ويعمل فهذه الحروف ترفع الاسماء وترفع الاخبار كقولك ان يد اقام نصبت يد لانه اسم ان وفي قوله قال استلما ان استلما ان عفو رجم وكذلك ارح ارحيا باب الحروف التي تخفض الاسماء وترفع الاحياء وهي تسعة عشر فامر من غنى الى على فنى ومع سوى حتى ورفا واثم با واما والكاف اللام منه وند وحاشا وطلا وعد وهذه الحروف

في قوله استلما قتل او جالوت نصبت لانه فاعل نصبت جالوت لانه مفعول ونحو ان المفعول متقدما على الفاعل قال استلما واذا على ابراهيم بجلت نصبت ابراهيم لانه مفعول وقت لانه فاعل باب مفعول لم يسم فاعله اذا ذكرت مفعولا ولم يسم فاعله فحقه كقولك نصبت زيد لا انتم مفعول لم يسم فاعله قال استلما يا ابا ناسع متباكيل واذا ذكرت مفعول ولم يسم فاعله نصبت الاول نصبت الثاني كقولك اعطى زيد ويا نصبت زيد لانه مفعول ما لم يسم فاعله نصبت لانه مفعول ثان قال استلما خلق الله ضعيفا بالاختصاص اسم المفعول الضايفه تقع بين اسمين فاذ خفضت اسما الى اسم آخر قلت الاول على ما تحقه من الاعراب وخفضت الثاني بالانتماء وكذلك ابيت غلام زيد مرت بعد اسم زيد قال استلما جالوت والشهاب في الافعال التي ترفع الاسماء وتصب الاحياء وهي كان صار طول بات اصبغ وامسح اضمحى ماوارى ما انكح ما برح وما فنى وليس يطفى وعد اراح فهذه الافعال ما اشتق منها نحو كون بصير وظل يبيت ويدوم ويفك رفع الاسماء وتصب الاخبار كقولك كان زيد عالما فحق زيد لانه اسم كان ونصبت عالما لانه خبر كان قال استلما وكان عفو ارحيا باب الحروف التي ترفع الاسماء وترفع الاحياء وتنتهي ان كان تكون ليت ويعمل فهذه الحروف ترفع الاسماء وترفع الاخبار كقولك ان يد اقام نصبت يد لانه اسم ان وفي قوله قال استلما ان استلما ان عفو رجم وكذلك ارح ارحيا باب الحروف التي تخفض الاسماء وترفع الاحياء وهي تسعة عشر فامر من غنى الى على فنى ومع سوى حتى ورفا واثم با واما والكاف اللام منه وند وحاشا وطلا وعد وهذه الحروف

[illegible]

في سقوط النون في الاستفهام بل عندك ما رافضيه نصب فاشبهه لانه جواب الاستفهام بالافعال
قال الله تعالى عندكم عن ثم فخره لنا وعلانية نصب سقوط النون في حرف الاستفهام
ول ما يكون وكيف ان في والاولى في الحمد ما انت بعلم فنتعلم منك نصب فاعلم لانه جواب
الحمد بالافعال قال الله تعالى وحين يك عليهم من شي ففطردهم وحروا الحمد ما ليس لا اوله
ول في التي ليك عندنا فنفخ بك نصب فنفخ لانه جواب التمني بالافعال وحروا التي
ول ما ولو لا قوله تعالى ليتني معهم فافوز عظيمًا وقوله تعالى لا اخرجني الى اجل قريب فاصبر
واكن من الصابحين في العيش الا انزل بناتك اليك نصب ففخص لانه جواب العرض بالافعال
قال الله تعالى ان استطعت ان تنقضي نقض في الارض وسلمت الساعات فيهم بآية فان
الاربعون والحيات جزمتها كلها الا الحمد فانه رفع على معنى شرط وخرجوا كقولك في الا
رزي اكرمت مت اكرمت لانه جواب الابر غير الفاعل قوله تعالى قل تعالوا اتل ما رحمكم الله
علانية الجزم في سقوط الواو كذلك اخواتها ياب يتبع الاسم في اعرابه سواء لم يمتد والكنة
والعطف والبدل ان كان الاسم فاعنده رفع وان كان الاسم فاعنده نصب وان كان
الاسم فاعنده خفض واما التثنية فكل قولك جاري يدين العاقل تحت العاقل لا لغت لثنية
وكذلك ايت يدين العاقل لا لغت المعركة الا بالمعركة ولا النكرة الا بالنكرة كقولك في المعركة
هذا يدين العاقل قوله تعالى والموعظة حسنة وقال هذا الصراط المستقيم نصب فاستقيم لانه
لغت الصراط كقولك في النكرة هذا يدين العاقل وقوله تعالى هذا الصراط المستقيم واما التوكيد فخرجوا
زيد نفسه وعينه فبعت نفسه وعينه لانه توكيد زيد كذلك ايت يدين نفسه وعينه فبعت نفسه
وعينه وحروف التوكيد اربعة هي النون والسين والهمزة واللام جمع نحو جاري زيفه وعينه وجاري
القوم اعيانهم وعينهم وكلهم وجمعون فبعت لانه توكيد للقوم قال الله تعالى

[illegible]

[illegible]

در نظر نگارنده در کتب اقدم از این کتاب که در این کتاب مذکور است و در این کتاب مذکور است

والأدوين إلا الفخمين الخدين وكثير ما من لسان الأرض والشمس النار وأهل القفر
والدار والحرب الجدد والريح والذكور والذئوب القوس والنحل والعنكبوت ونفس كل روح
والأصابع والكف واليد والرجل واللسان واليد واليد واليد واليد واليد واليد واليد
والأست والعروض والزرع والشعوب والملح والالفايس والمنحني والاربع
والبير والينوع والزرع والكمند الكرش والافعى والصبغ والقرس والطاس والموتى واليمن
والشمال والبريل والفضة والشام والهدى والمسك والعروس والحيال والليث
والطريق والنبيل والبري والعتق واللسان واليد واليد واليد واليد واليد واليد
المسلطان والقدام والبر والامام والليل واليمن واليد واليد واليد واليد واليد
باب العذار وهو على ثلاثة وجوه مفرد معرقة بمضاف ومكرمة موصوفة فالمرء

رفع بزم تنویر کقولک یازید غایت دلالت ندانم و قوله تعالی یا داود و انما جنتک

قال يا نوح وبياهود وان اوت معينا بالانكره فتمت قوله يا رجل قوله تعالى

يا جبال ابي محمد ورفندار يا وایا ویا ویا المقتدره وكل اسم فيه الالف

فانه ينادى يا ايها الرجل يا ايها الرجل قال ايها الرجل

فلما أنشأ الكافرون الآية كذب بالسفاهة لا يجوز ما أسيا الله ما المصطفى

بلا تنون بخير يا عبد السلام مناوى مضاف قال الله تعالى يا ابراهيم الكتاب والسنن

النكحة الموصوفة منصوبة بثبوتها ماضية صالحة انصبت بها لانها موصوفة

قوله لا تحسبوا على العباد واذنعت المصطفى والمفرد فقلت في تحذيره من المضطرب

هذه كبرياء العارف والعاقب بالبر والفضيلة والالتزام بالحق والعدل والبر

الاعنة ونحوها من صاج الفهم والاشعاع الى الله او الى الكائنات الصاعدة الى

الولاية والولاية خير من غيرها

۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

عَلَّ الْكِتَابَ اِيْ صَاحِبِ الْكِتَابِ ۱۲ اِنَّ قَوْلَهُ تَعَالٰى يٰ اَصْرَفَ عَلَى الْعِبَادِ اَيْ اَنْفُسُ بَرِّهٖ كَانَ اِيْنَ اَيْتِهٖ دُرِّ سُوْرَةِ

1. *Chlorophyll a* (Chl *a*) is the primary photosynthetic pigment in most plants and algae. It is a green pigment that absorbs light energy in the blue and red regions of the visible spectrum.

لا يخفى كقولك يا عبد الله العاقل يا رجلا صاحا انصبحت عاقلا لانه نعت النكره
 المخرم اعلم ان المخرم يقع في المنادى المفرد اذا زاد على ثلثه حرف فاذا نعت
 اسما حذف آخره وتركت ما قبل المحذوف على حركته بعد المخرم كقولك في جوفيا
 وفي عامر يا عامر قال الله تعالى ونادى يا مال في بعض القراءه في يا مالك ان شئت ا
 الاسم بعد المخرم كقولك يا جعفر يا جعفر في عامر يا عامر واذا كان قبل آخر الاسم
 ساكنه قبلها فتحه او و او ساكنه قبلها ضمه او بار ساكنه قبلها كسره ففتحها مع آخر الاسم
 كقولك في عباس يا عباس في منصوب يا منصور في مسعود يا يسع وفي عندي يا عبد
 والكان يا الله واوا الف يا اناخذة كما تقول في ثمود وزياد وسعيد يا ثمود وزياد يا
 سعي اذا كان الاسم على ثلثه ايسر واسطها ساكن يخرج زيد فانه لا يخرم الا ان يكون
 في آخره ياء التانيث كقولك في ثبتيه يا ثب في عزة يا عزة يا ب السديه ان التانيث
 اسماء زوت في آخره الفا نحو يا زيدا رجلا الله واذا وقفت عليه زوت بعد الالف او
 فقلت يا زيدا وان شئت قلت يا زيدا بالواو باب نعم وبنس يملير فغان ما
 الالف واللام وما اضيف اليه ويصيان ما سقطت منه ويرفغان انصب
 في كل حال كقولك نعم الرجل زيد فقلت رجلا لانه اسم نعمت زيد لانه خير نعم قال الله
 تعالى ونعم المولى ونعم النصير وكذلك نعم الرجل عمرو ونعم غلام الرجل عمرو وقال
 تعالى انفسهم اجبر العالين وتقول في انصب نعم رجلا زيد انصب رجلا
 لانه اسم نعم بغير الالف واللام ورفعت زيد لانه خير نعم وكذلك نعم
 كقولك بن رجلا عمرو ونصب رجلا لانه اسم بنس بغير الالف واللام ورفعت
 عمرو لانه خير بنس قال الله تعالى بنس بنس القوم الذين كذبوا بآياتنا

لا يخفى كقولك يا عبد الله العاقل يا رجلا صاحا انصبحت عاقلا لانه نعت النكره
 المخرم اعلم ان المخرم يقع في المنادى المفرد اذا زاد على ثلثه حرف فاذا نعت
 اسما حذف آخره وتركت ما قبل المحذوف على حركته بعد المخرم كقولك في جوفيا
 وفي عامر يا عامر قال الله تعالى ونادى يا مال في بعض القراءه في يا مالك ان شئت ا
 الاسم بعد المخرم كقولك يا جعفر يا جعفر في عامر يا عامر واذا كان قبل آخر الاسم
 ساكنه قبلها فتحه او و او ساكنه قبلها ضمه او بار ساكنه قبلها كسره ففتحها مع آخر الاسم
 كقولك في عباس يا عباس في منصوب يا منصور في مسعود يا يسع وفي عندي يا عبد
 والكان يا الله واوا الف يا اناخذة كما تقول في ثمود وزياد وسعيد يا ثمود وزياد يا
 سعي اذا كان الاسم على ثلثه ايسر واسطها ساكن يخرج زيد فانه لا يخرم الا ان يكون
 في آخره ياء التانيث كقولك في ثبتيه يا ثب في عزة يا عزة يا ب السديه ان التانيث
 اسماء زوت في آخره الفا نحو يا زيدا رجلا الله واذا وقفت عليه زوت بعد الالف او
 فقلت يا زيدا وان شئت قلت يا زيدا بالواو باب نعم وبنس يملير فغان ما
 الالف واللام وما اضيف اليه ويصيان ما سقطت منه ويرفغان انصب
 في كل حال كقولك نعم الرجل زيد فقلت رجلا لانه اسم نعمت زيد لانه خير نعم قال الله
 تعالى ونعم المولى ونعم النصير وكذلك نعم الرجل عمرو ونعم غلام الرجل عمرو وقال
 تعالى انفسهم اجبر العالين وتقول في انصب نعم رجلا زيد انصب رجلا
 لانه اسم نعم بغير الالف واللام ورفعت زيد لانه خير نعم وكذلك نعم
 كقولك بن رجلا عمرو ونصب رجلا لانه اسم بنس بغير الالف واللام ورفعت
 عمرو لانه خير بنس قال الله تعالى بنس بنس القوم الذين كذبوا بآياتنا

قال الله تعالى ونعم المولى ونعم النصير وكذلك نعم الرجل عمرو ونعم غلام الرجل عمرو وقال
 تعالى انفسهم اجبر العالين وتقول في انصب نعم رجلا زيد انصب رجلا لانه اسم نعمت زيد لانه خير نعم قال الله

ان كان كم خبر خفضت الاسم على الاضافة وان شئت نصبت الاسم به في الرفع
 نصبت في الاستفهام فقلت كم جلا ليقته وان شئت اذلت عليه من فقلت
 كم من جل ليقته قال الله تعالى كم من فئة قليلة غلبت فئة كثيرة وان فصلت بين
 كم وبين الاسم بشئ نصبت لا غير كقولك كم في الدار جلا ليقته وكما تن شله ومن
 لازم فيه كقولك كاي من جل ليقته قال الله تعالى وكاين من ينجي عن كبره
باب من ومنه وما وماه فان مضى من الوقت وخفض ان انت فيه
 كقولك نأيت مذ يوم الجمعة بالرفع ومنه اليوم بالخفض كذلك منذ الا ان منذ في السند
 في الرفع اكثر **باب حروف القسم** هي الواو والياء والتاء وهذه
 الحروف تخفض المقسم نحو بال فعل كذا خفضت اسم كسبها القسم كذلك وا
 وما الله قوله تعالى واشمس وجهها ووجهها الله تعالى ان عا كذا تفترون قالوا البأ
 تدخل على كل مقسم به طاء كذا كان او ضمرا كقولك الله لا فعل كذا وكذا لا فعل كذا
 واما الواو فانها تدخل على الظاير دون الضمير كقولك الله لا فعل كذا ولا
 يجوز ان تقول ك لا فعل كذا واما التاء فانها لا تدخل الا على اسم الله خاصة
 كقولك الله لا فعل كذا ولا يجوز ان تخرج من التاجيم قوله تعالى لا اكيد انصياكم
 واذا اخذت حروف القسم نصبت المقسم به كقولك الله لا فعل كذا ويجوز
 انخفض ايضا كقولك الله لا فعل كذا **باب جواب القسم** ويجاب اسم باجدا رتبة
 اشله وهي اللام وان ما ولا ما اللام وان ففي الاثبات دون النفي كقولك والله
 لا فعل كذا والله ان زيدا قائم قال الله تعالى ان سفيكم شئ وقال الله تعالى لقد
 خلقنا الانسان في احسن تقويم واما ما لا ففي النفي دون الاثبات

[illegible]

نحو عسى يدان يخرج قوله تعالى عسى بكم ان يرجمكم وان خذت ان قلت عسى
يفعل بالرفع ومثله كاذر يذفعيل قال الله تعالى كما واذ برق خطفت ابصارهم وان
شتت اذ قلت ان قلت كاذر يذفعيل الا ان اثبات ان في عسى اجوبن
خذهما وفي كاذر خذهما اجوبن اثباتها باب التبع اعلم ان التبع منصوب
ابدا نحو ما نصبت يد اعملى لتعجب منه قال الله تعالى فما اصبر لهم على النار
وللتعجب لفظ آخر نحو ما نصبت يد اعملى ما نصبت يد اعملى انما نصبهم
وما ابصرهم باب انظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر
وكلاهما منصوبان باضمار في فاما طرف الزمان فهو اليوم والليلة والسنة
والشهر والساعة والنهار وما اشبهها من الاوقات كقولك خرجت اليوم
نصبت اليوم على انظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر
اخرتها وما طرف المكان فهو خلف وقدم وفوق وتحت وسمن وشمال وعند
وبعد وقبل وما اشبهها تقول قمت خلفك قدامك نصبت خلفك على انظر
وكذلك اخرتها قوله تعالى وعند علم الساعة باب الاستثنا او اثبت اسماء
منه شيئا نصبت لستني نحو جاري القوم الازديا نصبت لستني بعد الاثبات
وكذلك اريت القوم الازديا ومرت بالقوم الازديا قوله تعالى فبشر امة
عليها وقوله تعالى فبشر الملائكة كلهم اجمعون الا ايسر اذ نصبت اسماء
وذكرت لستني منه بجور فيه الرفع على البدلية والنصب على الاستثنا كقولك ما
القوم الازديا والازديا قوله تعالى ما فعلوا الا قبيلا اذ نصبت اسماء
لستني منه خذت لستني اجريت لستني على ما نصبت من الاعراب كقولك ما جاز

نحو عسى يدان يخرج قوله تعالى عسى بكم ان يرجمكم وان خذت ان قلت عسى
يفعل بالرفع ومثله كاذر يذفعيل قال الله تعالى كما واذ برق خطفت ابصارهم وان
شتت اذ قلت ان قلت كاذر يذفعيل الا ان اثبات ان في عسى اجوبن
خذهما وفي كاذر خذهما اجوبن اثباتها باب التبع اعلم ان التبع منصوب
ابدا نحو ما نصبت يد اعملى لتعجب منه قال الله تعالى فما اصبر لهم على النار
وللتعجب لفظ آخر نحو ما نصبت يد اعملى ما نصبت يد اعملى انما نصبهم
وما ابصرهم باب انظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر
وكلاهما منصوبان باضمار في فاما طرف الزمان فهو اليوم والليلة والسنة
والشهر والساعة والنهار وما اشبهها من الاوقات كقولك خرجت اليوم
نصبت اليوم على انظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر فانظر
اخرتها وما طرف المكان فهو خلف وقدم وفوق وتحت وسمن وشمال وعند
وبعد وقبل وما اشبهها تقول قمت خلفك قدامك نصبت خلفك على انظر
وكذلك اخرتها قوله تعالى وعند علم الساعة باب الاستثنا او اثبت اسماء
منه شيئا نصبت لستني نحو جاري القوم الازديا نصبت لستني بعد الاثبات
وكذلك اريت القوم الازديا ومرت بالقوم الازديا قوله تعالى فبشر امة
عليها وقوله تعالى فبشر الملائكة كلهم اجمعون الا ايسر اذ نصبت اسماء
وذكرت لستني منه بجور فيه الرفع على البدلية والنصب على الاستثنا كقولك ما
القوم الازديا والازديا قوله تعالى ما فعلوا الا قبيلا اذ نصبت اسماء
لستني منه خذت لستني اجريت لستني على ما نصبت من الاعراب كقولك ما جاز

قوله تعالى ما تقدموا الا انفسكم خرج سجده وعند السجده لو ثبت مثل قوله تعالى
يها فيها والسابع للتحريك مثل قوله تعالى فاصبرهم على النار الناس الجمع مثل قوله
حيه ما بينك الناس للمصداق مثل قوله تعالى يعلمون غفولي زني وقولك كما والله خلقكم
ما تعلمون الله اعلم باب الف الوصل وقد دخل على ثمانية اسما وفي تسعة اسمية من
الافعال الماضية المنشقة وفي الامرينها وفي مصادرها وفي الامرين الثلاثة في السجود
واما الاسماء فخرج اسمان ابن ابيه وامر اميرة واسم واسمه واما الانسية
من الافعال الماضية المنشقة فالفعل نحو انصرف وتعل نحو امتنع واين سيقول سيقول
نحو احم وافعال نحو احمار وافعل نحو اوشوشن وافعل نحو اجلود وافعل نحو فشعر وافعل نحو
احمحم وكذلك التفاعل لتفعل اذا ادغمت فيه التاء نحو اهلر وانما قل اما الامر منها
نحو انصرف واستمع وكذلك اخواتها واما المصاد منها نحو انضاض واستنعا ما
كذلك اخواتها واما الامر من الثلاثي الجوز ونحو اضرب واعلم وقعد مما استنبه هذه
اللغات كلها اذا ابتدأت بها في مكية سورة الان في الامر من تفعل لضم العين في مضمة
نحو اقعد واذا توسطت في الكلام سقطت من اللفظ كقولك هذا اسم مكتوب وكتب
اسمه قوله تعالى يبين الاسم القصوى بعد الايمان اما الالف التي تدخل مع لام
التعريف نحو الرجل ما شبهه والفاء ايتم الله فيها ايضا المفاصل اذا ابتدأت بها
بجها فمجان الرجل جازني وايم الله لا فعل كذا والله اعلم باب العدد اعلم ان
العدد على ضربين احدهما ما يضاف الى العدد والآخر ما يقسم بالعدد فاما ما يضاف
الى العدد فهو ينقسم الى قسمين احدهما ما يضاف الى الجمع والآخر ما يضاف الى المفرد
فاما ما يضاف الى الجمع فهو ينقسم الى عشرة شمله رجال الى عشرة رجال اربع نسوة

قوله تعالى ما تقدموا الا انفسكم
يها فيها والسابع للتحريك
حيه ما بينك الناس للمصداق
ما تعلمون الله اعلم باب الف
الافعال الماضية المنشقة
واما الاسماء فخرج اسمان
من الافعال الماضية المنشقة
نحو احم وافعال نحو احمار
احمحم وكذلك التفاعل
نحو انصرف واستمع وكذلك
اللغات كلها اذا ابتدأت
نحو اقعد واذا توسطت في
اسمه قوله تعالى يبين الاسم
التعريف نحو الرجل ما شبهه
بجها فمجان الرجل جازني
العدد على ضربين احدهما ما
الى العدد فهو ينقسم الى
فاما ما يضاف الى الجمع فهو
قوله تعالى ما تقدموا الا انفسكم

قوله تعالى ما تقدموا الا انفسكم
يها فيها والسابع للتحريك
حيه ما بينك الناس للمصداق
ما تعلمون الله اعلم باب الف
الافعال الماضية المنشقة
واما الاسماء فخرج اسمان
من الافعال الماضية المنشقة
نحو احم وافعال نحو احمار
احمحم وكذلك التفاعل
نحو انصرف واستمع وكذلك
اللغات كلها اذا ابتدأت
نحو اقعد واذا توسطت في
اسمه قوله تعالى يبين الاسم
التعريف نحو الرجل ما شبهه
بجها فمجان الرجل جازني
العدد على ضربين احدهما ما
الى العدد فهو ينقسم الى
فاما ما يضاف الى الجمع فهو

الى عشرة نسوة واما ايضا الى الواحد فهو المائة فماتوا واما ما يقسم بالمعدود
 من احد عشر الى تسعة وتسعين احدى عشر رجلاً وعد المذكور من الثلثة الى العشرة بالثلاث
 والموت من الثلثة الى العشرة بالثلاث رجلاً فثلث نسوة ولك الى العشرة
 قوله تعالى سبع لسان وثمانية لسان فاذا جازت عن العشرة قلت في المذكور لسان و
 في الموت بالثلاث تقول في المذكور احدى عشر رجلاً وفي الموت احدى عشر امرأة و
 اثنتا عشرة امرأة قوله تعالى في المذكور احدى عشر رجلاً واثنتا عشرة امرأة في الموت
 فانفتحت منه اثنتا عشرة عيناً وثبتت الثا في اليف اي الجز الاول وتسقطها من العشرة
 في المذكور فيما بين ثلثة عشر الى تسعة عشر وتسقطها في الجز الاول من اليف بقيت
 في العشرة في الموت باين ثلث عشرة الى تسعة عشر نحو جاري في ثلثة عشر رجلاً و
 عشرة اقول ان علي عكها تسعة عشر لكانت العبد في الرفع والنصب والجزلانها
 جعل اسم واحد الا ثني عشر واثنتا عشرة فانها في الرفع بالالف وفي النصب والجزلانها
 بالياء نحو في الرفع جاري اثنان عشر رجلاً واثنتا عشرة امرأة وفي النصب ايت اثنان
 عشر رجلاً واثنتان عشر امرأة قوله تعالى ليعبا منها ثمان عشر نقيباً وقال وقطعتنا
 اثنتي عشرة اسباطاً واما في خفض مررت باثني عشر رجلاً وباثني عشرة
 امرأة واما ما يقسم بالمعدود فهو منصوب ابدأ على التفسير كقولك جاري احدى عشر
 نصبت رجلاً على التفسير كذلك الى تسعة وتسعين له تعالى واختار موسى قوله
 رجلاً ليعبا ثمان نصبت رجلاً على التفسير باب ما لا ينصرف اعلم ان الالاف
 التي لا تنصرف تنقسم على قسمين قسم منها ما لا تنصرف في معرفة وتكون قسم منها
 ما لا تنصرف في معرفة وتنصرف في معرفة ما الذي لا تنصرف في معرفة وتكون قسم

في قوله تعالى سبع لسان وثمانية لسان
 في قوله تعالى احدى عشر رجلاً واثنتا عشرة امرأة
 في قوله تعالى ليعبا منها ثمان عشر نقيباً
 في قوله تعالى اثنتي عشرة اسباطاً
 في قوله تعالى مررت باثني عشر رجلاً وباثني عشرة امرأة
 في قوله تعالى احدى عشر رجلاً واثنتان عشر امرأة
 في قوله تعالى ليعبا ثمان نصبت رجلاً على التفسير
 في قوله تعالى اثنتا عشرة عيناً وثبتت الثا في اليف
 في قوله تعالى اثنان عشر رجلاً واثنتان عشر امرأة
 في قوله تعالى اثنان عشر رجلاً واثنتان عشر امرأة
 في قوله تعالى اثنان عشر رجلاً واثنتان عشر امرأة
 في قوله تعالى اثنان عشر رجلاً واثنتان عشر امرأة

في قوله تعالى اثنان عشر رجلاً واثنتان عشر امرأة
 في قوله تعالى اثنان عشر رجلاً واثنتان عشر امرأة
 في قوله تعالى اثنان عشر رجلاً واثنتان عشر امرأة
 في قوله تعالى اثنان عشر رجلاً واثنتان عشر امرأة
 في قوله تعالى اثنان عشر رجلاً واثنتان عشر امرأة

على الفعل موشة على فعلا نحو حمراء وكذلك يكون الفعل من كذا الفعل من
حسن عجم وكل نعت مذكرة على فعلا موشة على فعل نحو عطشان وعطشي و
شبعان وشبعي فخصيان وخصي كل اسم احدى جمع في آخره التانيث مودوا
كانت او مقصورة نحو حمراء وحلي علما وجرحي كل جمع تاليف وتعبير الاخر
او ثلثة احرف واسطها ساكن او حرف مشددة نحو دراهم ومانا ورواب كل فعل
من العدد من احدى الى الاربعه نحو موشة واحادوشني وثنائي وثلث وربع و
رباع وقيل الى عشرة وعشار فهذا الاسماء لا ينصرف معرفة ومكرة نحو مرت باهر
نصبت احمر وهو في موضع النقص لانه لا ينصرف قال الله تعالى انما انا بشر
مما خلق من قبل مماثيل منها ما لا ينصرف في المعرفة وينصرف في النكرة وهو كل اسم
على وزن الفعل نحو يزدك ويزدك فكل اسم في آخره تاليف تاليف ثلثة وعا
وحجرة وكذلك اسماء الشعوب البقاع اذا اريدت بها التانيث نحو تعبلا وملكه ويصير
اسم وكل اسم كان موشا بالمعنى موزين ومريم الا ان يكون الاسم على ثلثة
احرف واسطها ساكن نحو مهند وعد وان شئت صرفته وان شئت لم يصرفه و
كل اسم في آخره الواو نون زاي تان نحو عثمان عمران سليمان وكل اسم جلا
سما وا حذرا حذركم وتعبك وكل اسم فاعل عمل الى فعل نحو عمر و
ازا اسما عام وزافر وكل اسم عجمي نحو ابراهيم واسماعيل فهذا الاسماء
لا ينصرف في المعرفة وينصرف في النكرة نحو مرت بابراهيم آخر لم يعرف
الاول لانه لم يعرف صرف التاني لانه مكرة قال الله تعالى انما يطوا امصر في
مكرة وقالوا امصر في المعرفة وكذلك سائر ما ذكرناه

نحو حمراء وحلي علما وجرحي كل جمع تاليف وتعبير الاخر او ثلثة احرف واسطها ساكن او حرف مشددة نحو دراهم ومانا ورواب كل فعل من العدد من احدى الى الاربعه نحو موشة واحادوشني وثنائي وثلث وربع و رباع وقيل الى عشرة وعشار فهذا الاسماء لا ينصرف معرفة ومكرة نحو مرت باهر نصبت احمر وهو في موضع النقص لانه لا ينصرف قال الله تعالى انما انا بشر مما خلق من قبل مماثيل منها ما لا ينصرف في المعرفة وينصرف في النكرة وهو كل اسم على وزن الفعل نحو يزدك ويزدك فكل اسم في آخره تاليف تاليف ثلثة وعا وحجرة وكذلك اسماء الشعوب البقاع اذا اريدت بها التانيث نحو تعبلا وملكه ويصير اسم وكل اسم كان موشا بالمعنى موزين ومريم الا ان يكون الاسم على ثلثة احرف واسطها ساكن نحو مهند وعد وان شئت صرفته وان شئت لم يصرفه و كل اسم في آخره الواو نون زاي تان نحو عثمان عمران سليمان وكل اسم جلا سما وا حذرا حذركم وتعبك وكل اسم فاعل عمل الى فعل نحو عمر و ازا اسما عام وزافر وكل اسم عجمي نحو ابراهيم واسماعيل فهذا الاسماء لا ينصرف في المعرفة وينصرف في النكرة نحو مرت بابراهيم آخر لم يعرف الاول لانه لم يعرف صرف التاني لانه مكرة قال الله تعالى انما يطوا امصر في مكرة وقالوا امصر في المعرفة وكذلك سائر ما ذكرناه

انما هو في الالف واللام على ما لا ينصرف او اضفتموه انصرف نحو مررت بالاحمر
 وبغير كرم وبغيره ما قال الله تعالى ليس الله باحكم الحاكمين ومعنى قولهم لا ينصرف انه
 لا ياتيون ويضربون في موضع خفض باب الاسماء التي تؤول وهي التي للتي
 واللاتي واللاتي من كذا ما واعي فهذه الاسماء لا تتم الا بعلبة وعاء وتصلتها باحد
 من شئ اشياء فعل اولها وعلته اسميته نحو جاري الذي قامم والذي يقوم والذي اقام
 قائم والذي عندك كسبه اسم موصول ما بعده صلة قال الله تعالى صراط الذين
 انعمت عليهم وكدلك اخواتها باب التصغير اذا صغر اسم مثلاً شملت
 اوله ففتح ثمانية وزدت بعد الثانية ياء التصغير نحو فلس ورجل جيل وشبه
 بشير قوله تعالى يا مريم اركبي معنا واذا كان الاسم على اربعة حروف كسرت ما بعده
 ياء التصغير في درهم ودرهم وفي جعفر جعفر ومريم ومريم واذا كان الاسم على
 خمسة احرف فانتزعت فيه بالياء ان شئت حذف آخر الحرف منه فقلت في
 قيل سيفيرج وان شئت حذف الرابع فقلت سيفيرل ان شئت عوصت الياء
 من الخذف فقلت سيفيرجي وسيفيريل واذا كان الاسم على خمسة احرف ورابعة
 واوا ويارا والفت قلبت الملاف والواو بالياء وتركزت الياء على حاتها نحو في
 عصفور عصفير وفي دينار وديعير وفي قنديل قنديل وفي كسبة كسبة وفي
 ان تقرر الاسم على حاله وتزيد بعد الاسم ياء مشدودة وكسرة لما قبل الياء نحو
 في كسبة الى عمر عمرى والى جعفر جعفري قال الله تعالى كوكب دري انكا
 الاسم على فصيل نحو ثقيف او فعيه نحو بعيه او فصيل نحو قريش او
 فعيه نحو جهينة حار حذون الياء واثباتها نحو في كسبة الى ثقيف

انما هو في الالف واللام على ما لا ينصرف او اضفتموه انصرف نحو مررت بالاحمر
 وبغير كرم وبغيره ما قال الله تعالى ليس الله باحكم الحاكمين ومعنى قولهم لا ينصرف انه
 لا ياتيون ويضربون في موضع خفض باب الاسماء التي تؤول وهي التي للتي
 واللاتي واللاتي من كذا ما واعي فهذه الاسماء لا تتم الا بعلبة وعاء وتصلتها باحد
 من شئ اشياء فعل اولها وعلته اسميته نحو جاري الذي قامم والذي يقوم والذي اقام
 قائم والذي عندك كسبه اسم موصول ما بعده صلة قال الله تعالى صراط الذين
 انعمت عليهم وكدلك اخواتها باب التصغير اذا صغر اسم مثلاً شملت
 اوله ففتح ثمانية وزدت بعد الثانية ياء التصغير نحو فلس ورجل جيل وشبه
 بشير قوله تعالى يا مريم اركبي معنا واذا كان الاسم على اربعة حروف كسرت ما بعده
 ياء التصغير في درهم ودرهم وفي جعفر جعفر ومريم ومريم واذا كان الاسم على
 خمسة احرف فانتزعت فيه بالياء ان شئت حذف آخر الحرف منه فقلت في
 قيل سيفيرج وان شئت حذف الرابع فقلت سيفيرل ان شئت عوصت الياء
 من الخذف فقلت سيفيرجي وسيفيريل واذا كان الاسم على خمسة احرف ورابعة
 واوا ويارا والفت قلبت الملاف والواو بالياء وتركزت الياء على حاتها نحو في
 عصفور عصفير وفي دينار وديعير وفي قنديل قنديل وفي كسبة كسبة وفي
 ان تقرر الاسم على حاله وتزيد بعد الاسم ياء مشدودة وكسرة لما قبل الياء نحو
 في كسبة الى عمر عمرى والى جعفر جعفري قال الله تعالى كوكب دري انكا
 الاسم على فصيل نحو ثقيف او فعيه نحو بعيه او فصيل نحو قريش او
 فعيه نحو جهينة حار حذون الياء واثباتها نحو في كسبة الى ثقيف

انما هو في الالف واللام على ما لا ينصرف او اضفتموه انصرف نحو مررت بالاحمر
 وبغير كرم وبغيره ما قال الله تعالى ليس الله باحكم الحاكمين ومعنى قولهم لا ينصرف انه
 لا ياتيون ويضربون في موضع خفض باب الاسماء التي تؤول وهي التي للتي
 واللاتي واللاتي من كذا ما واعي فهذه الاسماء لا تتم الا بعلبة وعاء وتصلتها باحد
 من شئ اشياء فعل اولها وعلته اسميته نحو جاري الذي قامم والذي يقوم والذي اقام
 قائم والذي عندك كسبه اسم موصول ما بعده صلة قال الله تعالى صراط الذين
 انعمت عليهم وكدلك اخواتها باب التصغير اذا صغر اسم مثلاً شملت
 اوله ففتح ثمانية وزدت بعد الثانية ياء التصغير نحو فلس ورجل جيل وشبه
 بشير قوله تعالى يا مريم اركبي معنا واذا كان الاسم على اربعة حروف كسرت ما بعده
 ياء التصغير في درهم ودرهم وفي جعفر جعفر ومريم ومريم واذا كان الاسم على
 خمسة احرف فانتزعت فيه بالياء ان شئت حذف آخر الحرف منه فقلت في
 قيل سيفيرج وان شئت حذف الرابع فقلت سيفيرل ان شئت عوصت الياء
 من الخذف فقلت سيفيرجي وسيفيريل واذا كان الاسم على خمسة احرف ورابعة
 واوا ويارا والفت قلبت الملاف والواو بالياء وتركزت الياء على حاتها نحو في
 عصفور عصفير وفي دينار وديعير وفي قنديل قنديل وفي كسبة كسبة وفي
 ان تقرر الاسم على حاله وتزيد بعد الاسم ياء مشدودة وكسرة لما قبل الياء نحو
 في كسبة الى عمر عمرى والى جعفر جعفري قال الله تعالى كوكب دري انكا
 الاسم على فصيل نحو ثقيف او فعيه نحو بعيه او فصيل نحو قريش او
 فعيه نحو جهينة حار حذون الياء واثباتها نحو في كسبة الى ثقيف

۲۴
الحمد لله والصلوة والسلام على من لا نبي بعده
حسن زمان تبارک و تعالی ماه رمضان المبارک ۱۲۵۹ هجری قمریه
جناب افضل العلماء مولانا مولوی قدرت احمد صاحب مدظلہ و تصحیح
اعمال المحقق جناب مولوی مقبول احمد صاحب گواہی سیدہ اللہ تعالی
در مطبع حسنی میر حسن مجیدی ولد میر عین میر کامل در
بیت اسطنت لکھنؤ محمد محمود خان غلام الطباع پوشید و برپا شد تمام
مترتب گردید بر این عجل و کجاست اصحاب فهم و درایت مخفی و محتجب
بنیت که چون این کتاب از کثرت تداول طفال دست تصرف ناسخین
در از استحقاق اجتماع چند نسخ و تطابق میان هر یک بطریق خود
صفاف و معالک در صحت و دقت و سهو خطای بشری را از ناظرین
رجای عفو است و در بعضی جاها حشو و مصنف را تسامح رود و آن
بقولیکه مصرعہ خطائی نبررگان گفتن خطا پاداشت توجیه و تقریر

نموده شده

کتبه شیوالا غفرلہ

تبارک و تعالیٰ
 از برادران
 تقدیرش
 که نقل او را
 در روز
 سید
 سید

اسما
 اسما

اسما

اسما

اسما

اسما

اسما

اسما

اسما

اسما

اسما

LYTTON LIBRARY, ALIGARH.

4/14/2

DATE SLIP

1925/10/1

This book may be kept

FOURTEEN DAYS

A fine of **one anna** will be charged for
each day the book is kept over time.

--	--	--	--

